

REDAKCINĖS KOLEGIJOS TRIBŪNA (Nr.44)

Redkolegijos vardu žurnalistė

Olava STRIKULIENĖ

Saulius LAPĖNAS
Visuomenininkas, Redkolegijos svečias

POLITIKUOTOJAI IŠSIGANDO, KAD PILIEČIAI Į MERUS IŠRINKS ELVĮ PRESLĮ

Kiti metai jau gąsdina kai kuriuos politikuotojus. Nes piliečiai patys rinks merus. Esą gali išsirinkti ne tuos. Esą tokie merų rinkimai sukels visišką sumaištį. O kodėl nepabandžius? Jei žmonės tiesiogiai renka šalies prezidentą, tai kodėl nesugebės tiesiogiai išsirinkti ir savivaldybės „prezidentą“. Kuo tokie tiesioginiai rinkimai skiriasi iš esmės? Jei neištinka chaosas didelėje teritorijoje, tai kodėl turėtų ištikti chaosas mažesnėje teritorijoje. Juk mažesnėje teritorijoje asmuo labiau matomas. O dabar peršama mintis, kad rinkėjas yra tik ilgaziūris. O daug artimesnio objekto jau neatrinks. Esą protelis per silpnas. Savivaldybėse metų metais posėdžiauja vis tie patys sąrašiniai politikai. Po penkias, šešias kadencijas. Rinkėjai privileijami, kai prie partinio sąrašo prikibina-

tiesioginį žmonių palaikymą, bus savivaldybių politikams nepažankus. Visiems be išimties. Nes negalės tokio mero pagąsdinti, kad 22 naktį pasitarę balsai ji rytoj rytą nuvers. Juk „demokratija“ kai kuriose savivaldybėse jau gerokai priplėkusi ir išsigimusi. Veikiau vis tų pačių narių mezgimo, dekupažo ar medžioklės būrelis. Paties Dievo pašauktas valdyti „prasčiokus“. Tokia situacija negalėjo tęstis. Tad patys ir prisizaidė iki tiesioginių mero rinkimų. Ir nereikia gąsdinti, kad tiesioginiai merų rinkimai sukels kažkokią destrukciją, 1848).

► Kad ir kiek klystų prezidentė, ji vis vien populiariausia. Rinkėjai savaime tampa pakantesni, atlaidesni, kai patys išsirenka jiems patinkančius asmenis

mas koks nors žinomas Seimo narys. Net nesiruošiantis atsakyti Seimo nario mandato. Ar normalu, kai visam miestui atstovaujanti asmenį išrenka tik 25 žmonės. Nes savivaldybės taryboje yra 41 narys. O šimtai tūkstančių rinkėjų paliekami be nuomonės. Ir tas miestui atstovaujantis asmuo parenkamas per slaptus pasitarimus miesto kavinėse. Taip sakant, tu man, o aš - tau. Jei būsi nelojalus, nuversiu. Ko baiminasi politikuotojai? Kad Kaunas išsirinks Stalingą, o Klaipėda - Leninqą? O Telšiai - Tadą Blindą? Galima pagalvoti, kad Lietuvoje yra kažkokių mistinių, baisių asmenybių. Žmonės juos būtinai išrinks ir tada tapsime Šiaurės Korėja. Juk taip tikrai neatsitiks. Tiesa, meras, jauciantis

Žmonės linkę ką nors garbinti ir be atodairos pateisinti. Tai mato-mės iš viešosios nuomonės apklausų. Kad ir kiek klystų prezidentė, ji vis vien populiariausia. Rinkėjai savaime tampa pakantesni, atlaidesni, kai patys išsirenka jiems patinkančius, simpatiškus asme-nis. Tad ko jaudintis, jei tiesiogiai išsirinkus merus, mažiau nervins būtinių paslaugų tarifai ar gatvių duobės. Jei žmonės savaime taps ramesni. Optimistiškesni. Mažiau pikti. Nes išsirinko Merlin Monro. Antikrizinė. Antidepressinė. Aišku, kai kam būtų parankiau, jei sugrįžtume 30 metų atgal. Kai rajonų pirmieji partijos sekretoriai ir vykdomojo komiteto pirmininkai buvo nuleidžiami iš viršaus. O darbo liaudis balsuodavo 99,9 proc. Kaip Šiaurės Korėjoje.

(NE)NACIONALINĖ VALSTYBĖ IR ŠV

Saulius LAPĖNAS
Visuomenininkas, Redkolegijos svečias

„Darbininkai neturi tėvynės.“ (K.Marksas ir F.Engelsas. „Komunistų Partijos manifestas“, 1848).

Padažnęjusių nacionalinės idėjos atsiskykimo diskusijų metu kartais atrodo, kad globalizacijos šalininkai pernelyg tiesmukai suvokia K.Markso žodžius ir nusprendė juos įgyvendinti praktikoje.

Nacionalinė valstybė ir švietimas

Žmonijos istorijoje nėra pavyzdžio, kad nacionalinių idėjų atsiradimas valstybėje paskatintų švietimo sistemos vystymąsi. Greičiau atvirkščiai. Būtent nacionaliniai judėjimai buvo stimulas švietimo sistemos tobulinimui ir vystymui. Būtent nacionaliniai judėjimai, lėmę valstybių, kurių konstitucijose buvo įtvirtinamas tautos suverenitetas, atsiradimą, sudarė sąlygas visuotinio švietimo suklestėjimui.

Tai nesunku paaiškinti. Kol visa valdžia (suverenitetas) sutelkta monarcho ar imperatoriaus rankose, nėra stimulo visuotiniam švietimui jo valdomose teritorijose. Nemokšas lengviau valdyti, jie nekelia klausimų, svarbu, kad mokėtų laikyti ginklą rankose ir paklusniai mokėtų nuleidžiamus iš viršaus mokesčius. Gebėjimas skaityti, rašyti, skaičiuoti, galimybė gauti išsilavinimą, kaip ir spręsti apie vykstančius procesus, buvo artimo valdžios struktūroms elito privilegija. Būtent todėl švietimo idėjos yra visų liberalių judėjimų pagrindas. Vienas iš jų - nacionalinio išsivadavimo - tapo visuotinio švietimo vystymo pagrindu.

Kai šiandien vis dažniau girdisi balsai, siūlantys atsakyti nacionalinės valstybės sistemoms (ir net išleidžiamos „mokslinių“ tyrimų knygos kietais viršeliais), kai net aki-vaizdžiai bandoma mus sugrąžinti į praėjusius laikus, kai valstybė rėmėsi moraliai pasenusiomis normomis (absoliučia monarchija, imperija ir t.t.), nutylimas nacionalinės valstybės indėlis į šiuolaikinės civilizacijos vystymąsi - ypač švietimo bei pedagogikos institutų.

Nacionalizmas - atsiradimas ir vystymasis

Štai ką rašo savo politologijos vadovėlyje pripažintas autoritetas Endriū Heivudas (Andrew Heywood): „Žodis „nacija“ aptinkamas nuo XIII amžiaus ir kilo iš rytų kalbos žodžio „nasci“, reiškiančio gimimą. Šiuo žodžiu buvo apibūdinama žmonių grupė, kurią jungė gimimas arba gimimo vieta. Šis žodis pradžioje

apibūdindavo žmonių kilmę ar rasinę grupę, tačiau neturėjo politinio turinio. Tik XVIII amžiaus pabaigoje šis terminas įgavo politinę reikšmę, kai fiziniai asmenys ir grupės ėmė save įvardinti „nacionalistais“. (Šia prasme terminą „Nacionalizmas“ pirmą kartą panaudojo spaudoje 1789 metais prancūzų šventikas Augustinas Baruelis (Augustin Barruel). XIX amžiaus viduryje nacionalizmas tapo plačiai pripažįstama politine doktrina arba judėjimu ir pagrindiniu revoliucijų, kurios vyko Europoje 1848 metais, komponentu. Per beveik dvejų šimtų metų nacionalizmo raidą jis virto vienu iš sėkmingiausių ir galingiausių politinių įsitikinimų ar požiūrių, galinčių formuoti ir keisti istoriją įvairiose pasaulio dalyse.

Nacionalizmo idėja užgimė Prancūzijos revoliucijos metu. Anksčiau šalys buvo laikomos karalystėmis arba kunigaikštystėmis. O šalies gyventojai buvo pavaldiniai, identifikuojami pagal lojalumą ir ištikimybę valdovui ar valdančiajai dinastijai, o ne pagal nacionalinę sąmonę ar patriotizmą įvairiomis prasmėmis. Tačiau Prancūzijos revoliucionieriai, 1789 metais sukilę prieš karalių Liudviką XVI, darė tai liaudies vardu ir pradėję naudoti šią sąvoką, liaudį padarė prancūziškos valstybės pavaldiniais. Šios idėjos atspindėjo Žano Žako Ruso (Jean Jacques Ruseau) laiškuose ir naujoje liaudies savivaldos doktrinoje.

Nacionalizmas buvo revoliucinės ir demokratiškas, nes deklaravo idėją, kad karaliaus pavaldiniai turi tapti Prancūzijos piliečiais. O nacija pati turi būti savininke savo valstybės. Tokios idėjos nepriklausė išskirtinai tik prancūzams. Revoliucinių ir Napoleono karų metu, 1792-1815 m., Prancūzija pati įsiveržusi į didžiąją dalį Europos sukėlė didelį pavergiamų tautų pasipiktinimą. Italijos ir Vokietijos užkariavimo partitris pažadino šiose tautose nacionalinės vienybės sąmonę, pasireiškusią naujame nacionalizmo suvokime. [...]

Tačiau klaidinga būtų teigti, kad nacionalizmas šiame periode buvo populiarus judėjimas. Liberalių judėjimų skleidžiamos nacionalizmo idėjos apie nacionalinę vienybę ir konstitucinę vyriausybę buvo suvokiamos ir priimtinos augančiam vidutiniškai pasiturinčiam sluoksniui (vidurinei klasei).[...]

Augančio nacionalizmo įtaka ėmė keisti Europos žemėlapią devyniolikame šimtmetyje, kai despotiškos ir daugiatautės Turkijos, Austrijos ir Rusijos imperijos pradėjo byrėti, spaudžiant liberaliam nacionaliniam judėjimui. [...]

Devyniolikto amžiaus pabaigoje, atsirandant nacionalinėms vėliavoms, valstybiniams himnams, patriotinei poezijai ir literatūrai, visuomeninėms ceremonijoms ir šventėms, nacionalizmas tapo gana populiaru judėjimu. Nacionalizmas tapo politikos masine kalba, užtikrinančio mokslo ir visuotinio raštingumo augimą. O raštingumo didėjimas tarp gyventojų lėmė audringą knygų ir laikraščių populiarumo augimą.“

► Matyt, šiandieninis „elitas“ nusprendė, kad laikas atimti iš liaudies ne tik teisę į nacionalinę valstybę

Verta prisiminti, kad Lietuvoje tai pasireiškė „knygnešių“ judėjimu. Ir nors yra nepelnytai kaltinančių juos asmeninės naudos siekimu, leiskite paklausti, kas blogo, jei kažkuriu metu sutapo švietimo, verslo ir nacionalinio išsivadavimo interesai? Tuo labiau kad, kaip teigia Endriū Heivudas, atsirado ir gerokai pavojingesni „privatizuotojai“: „Visuomeninio nacionalinio augimo banga pasinaudojo ir tie, kurie anksčiau tam priešinosi. Liberalių ir progresyvių judėjimų pagimdytas nacionalizmas vis dažniau buvo pasisavinamas konservatyvių ir reakcingų politinių veikėjų elito.“

Matyt, šiandieninis „elitas“ nusprendė, kad laikas atimti iš liaudies ne tik teisę į nacionalinę valstybę, ne tik iki neatpažįstamumo iškraipyti tradicinio liberalizmo idėjas, bet ir sugrąžinti mus į laikus, kai spausdintas žodis žmonėms nieko nebereiškė.

Kareivinių socializme „protingi“ nereikalingi?

Suprantama, šiandien brukama idėja atsiskakyti nacionalinių idėjų pateikiama kaip naujovė, kaip prisitaikymas prie globalizacijos keliamų iššūkių, tačiau visa tai susiveda į senais laikais prasidėjusį ginčą tarp liberalų ir socialistų (biurokratinio vergų valdymo modelio šalininkų) apie tai, kas sudaro geresnės sąlygas vystytis jaunajai kartai: laisvė ar kareivinių tvarka? Socialistinio modelio šalininkai nuo utopistų iki K.Markso su jo žymiuoju manifestu visada teigė, kad šeimos institutas turi būti sunaikintas, kaip ir nacionalinė idėja. O vaikai turi būti atidėmami ir perduoti specialioms valstybinėms įstaigoms. Nors man atrodo, kad tas nuolatinis naivus noras žmogiškų santykių pakeisti gamtiniškai, uždraudžiant šeimas, atimant žmonas ir vaikus visuomeninėms reikmėms ir tautiškuo atsisakymas - atrodo šiek tiek... iki skausmo šiuolaikiškas.

► Žmonijos istorijoje nėra pavyzdžio, kad nacionalinių idėjų atsiskakymas valstybėje paskatintų švietimo sistemos vystymąsi. Greičiau atvirkščiai

NACIONALINIŲ VERTYBIŲ RINKIMAI

2014 metų NACIONALINĖS VERTYBĖS pristatomos penktadieniais „Žalgirio“ nacionalinio pasipriešinimo judėjimo priede su „Respublika“. Rašykite ir Jūs! NACIONALINIŲ VERTYBIŲ RINKIMAI 2014, A.Smetonos g. 2, Vilnius LT-01115, arba el.paštu redaktorius@respublika.net. Tel. (8-5) 212-35-25

IETIMAS: PAKELIUI Į KAREIVINES GENIJAI NEREIKALINGI?

Bet tai, ko gero, klausimas, kurį reiktų užduoti daktarui Zigmundui Froidui (Sigmund Freud). Tuo labiau kad santuoka ir šeimos institutas, kaip ir vaikų auklėjimas šeimoje, atsirado gerokai anksčiau, nei susiformavo būruazija. Kaip ir prostitucija socializme. Net ir dabar, kai globalizacijos valia visas proletariatas susitelkė Kinijoje, ten, kur vyksta gamyba, šeimos institutas išliko savo vietoje.

Šiandien šeimos ir santuokos institutą, kaip ir tautos suverenitetą, dar stengiasi apginti mūsų Konstitucija (tuo tikslu ji ir buvo rašoma, kaip sutarties tarp šeiminių - tautos ir laikinai išrinktų valdžios atstovų (menedžerių) Parlamente ir Vyriausybėje, aktas). Ir jei nebelineka nacionalinės idėjos, nebelineka ir liaudies. O jei nėra liaudies, tai nebereikia ir rinkimų, kurių metu liaudis deleguoja savo teises išrenkamiems atstovams. Ir kam tada priklausys suverenitetas? Skiriamais (kieno skiriamais?) valdininkams, kuriems nerūpi „nenacionalinių“ gyventojų „nenacionalinė“ valstybė?

Kareivinių socializmas - štai kas laukia praktikoje būsimų kartų, atsisakius nacionalinės valstybės. Tai ne naujovė, o grįžimas į laikus, kai švietimas buvo vienas iš visuomenės segregacijos modelių, padalijant į turtingus išsilavinusius ir beraščius vergus (beje, daugelis utopistų visai rimtai teigė, kad vergovė neatsiejama naujų socialinių valstybių modelių dalis. Juk kažkas turės dirbti! (Žr.: Tomas Moras (Thomas More). „Utopija“. Skyrius „Apie vergus“ ir kt.).

Nacionalinė valstybė kaip šeima

Kur geriau gali augti ir vystytis vaikas - gimtoje šeimoje ar pas įtėvius, kartu su tėvais ar vaikų namuose? Bet kuris sveiką nuovoką turintis žmogus žino atsakymą.

Taip, kaip šeima lemia sveikos asmenybės suformavimą (čia nesimu aptarinėti pasitaikančius liūdnuos atvejus, kai tėvai užmiršta savo pareigas vaikams; savivalės ir prievartos pasireiškimas vaikų priežiūros biurokratinėse įstaigose neabejotinai daro gerokai didesnę žalą nei kiti mami ir perduoti specialioms valstybinėms įstaigoms. Nors man atrodo, kad tas nuolatinis naivus noras žmogiškų santykių pakeisti gamtiniškai, uždraudžiant šeimas, atimant žmonas ir vaikus visuomeninėms reikmėms ir tautiškuo atsisakymas - atrodo šiek tiek... iki skausmo šiuolaikiškas.

Šiandien mus bando įtikinti, kad mūsų nacionalinės vertybės - praeities atgyvenos. Ir ką siūlo? Ar galima vertybėmis laikyti kažkokią globalizaciją (ypač finansinio sektoriaus) ar didžiausią naudą gauna tik tie, kurie, žinomo finansininko Dž.Sorošo (G.Soros) nuomone, turi pakankamai daug finansinių resursų. (Jam, turint tokius resursus, geriau matyti) O likusieji visą savo gyvenimą yra priversti klajoti iš šalies į šalį, nuimdami derlių Ispanijoje ar valydamai baseinus ir klozetus Tailandu, ieškodami geresnio užmokescio už vergišką darbą.

O tų, kas neturi jėgų palikti savo Tėvynės, laukia malonus „siurpri-

zas“: beprotiškai augant netiesioginiams mokesčiams (mokesčiams nuo vartojimo), jie tampa aukomis („savanoriais donorais“) valdančiai ir kasdien augančiai internacionalinei biurokratijai.

Be savigarbos, pasididžiavimo savo kalba, savo Tauta, Tėvynės istorija, kas tampa vertybe? Pinigai? Bet mes viską suprantam - pinigų siekis negali būti savitiksliis. Pini-gai - tai tik priemonė. Mums tik būtina apsispręsti - kokiam tikslui?

„Mobilių neišmanėlių“ karta?

Na kas blogo, kad žmogus ieško naudos sau ir galimybių save realizuoti įvairiose srityse, „nuo derliaus nuėmimo Ispanijoje iki baseinų ir klozetų valymo Tailandu“ (tai ne išsigalvojimas, o tikro personažo istorija šiais laikais)? Pas mus bet koks darbas vertas pagarbos, pareiškš laisvo liaudies masių judėjimo ideologas.

Be viso to, kad kažką panašaus mėgo kartoti ir Stalinas, permesdamas įvairių tautų darbo išteklisų Sibiro platybėse, yra dar vienas svarbus argumentas prieš tokius ketinimus. Ir tai jau argumentas iš mokslo srities.

1990 metų pradžioje atlikti profesinės kompetencijos moksliniai tyrimai patvirtino, kad aukštas meistriškumas sudėtingose veiklose pasiekiamas tik esant pakankamai didelei praktikai.

Amerikos mokslininkas, neuropatologas, psichologijos profesorius Danielius Levinas (Daniel J.Levitin) daro išvadą: „Po daugybės tyri-

mų ryškėja paveikslas: nesvarbu, apie kokią veiklą kalbėtume, norint pasiekti pasaulinio lygio meistriškumo, reikia 10 000 valandų praktikos. Tiriant kompozitorius, krepšininkus, rašytojus, bėgikus su pačiužomis, pianistus, šachmatininkus, nusikaltėlius ir t.t., šis valandų skaičius stebėtinai ir reguliariai kartojosi. Dešimčiai tūkstančių valandų ekvivalentu gali būti trys valandos per dieną arba dvylika valandų per savaitę dešimties metų laikotarpį. Tai, suprantama, nepaaiškina, kodėl vieniems geriau sekasi nei kitiems. Tačiau kol kas niekam nepavyko įgyti aukšto profesinio lygio įgūdžių per trumpesnę laiką. Susidaro vaizdas, kad toks laiko kiekis būtinas smegenims, įsisavinant visą reikalingą informaciją.“

Tyrėjų pastebėjimu, nepasiekus būtino valandų skaičiaus profesionalumui įgyti, 8000 valandų patirtis suformuodavo vidutiniškų gebėjimų specialistus, kurie turėdavo poten-

► Jei nebus nacionalinio intereso, tai koks bus stimulas sugrįžti į Tėvynę? Kokia prasmė „žmogui be tėvynės“ inėsti savo indėlį į švietimo plėtrą teritorijoje, kurioje jam buvo lemta gimti? Juk kur kas patogiau tai daryti, kur tam palankesnė aplinka

cialią galimybę tobulėti, o neperžengusieji 4000 valandų - tai tik vidutinybės, kurioms nedaug vilties siekti tolesnio profesinio augimo.

Tačiau 10 000 valandų - labai daug. Jauniems žmonėms pavieniu tai sunkiai pasiekiamą galimybę. Čia turi būti palaikymas iš tėvų ir valstybės. Jie negali būti neturtingi, nes jei reikės uždarbiauti ir mėtėtis iš vienos vietos į kitą, ieškant darbo, kad sudurtų galą su galu, neliks laiko intensyviems užsėnimams pasirinktoje profesinėje srityje.

1990 metų pradžioje atlikti profesinės kompetencijos moksliniai tyrimai patvirtino, kad aukštas meistriškumas sudėtingose veiklose pasiekiamas tik esant pakankamai didelei praktikai.

Amerikos mokslininkas, neuropatologas, psichologijos profesorius Danielius Levinas (Daniel J.Levitin) daro išvadą: „Po daugybės tyri-

šiuolaikinės civilizacijos ir mokslo pažangą. Jei bus atsisakyta nacionalinės valstybės idėjos, tai, manote, kam nors Globaliame centre skaudės galvą, kad milžiniškos imperijos mažame krašte (kuris kadaise turėjo, o gal net ir tebeturi Lietuvos pavadinimą) trūksta kvalifikuotų medikų ar inžinierių?

Kaip pažymėjo Kalifornijos universiteto profesorius Dypakas Lalas (Deepak Lal): „globalizacija - senas cikliškas pasikartojantis reiškinys. Tai, suprantama, nepaaiškina, kodėl vieniems geriau sekasi nei kitiems. Tačiau kol kas niekam nepavyko įgyti aukšto profesinio lygio įgūdžių per trumpesnę laiką. Susidaro vaizdas, kad toks laiko kiekis būtinas smegenims, įsisavinant visą reikalingą informaciją.“

Tyrėjų pastebėjimu, nepasiekus būtino valandų skaičiaus profesionalumui įgyti, 8000 valandų patirtis suformuodavo vidutiniškų gebėjimų specialistus, kurie turėdavo poten-

Specialistų trūkumas - globali išgyvenimo problema

„Kvietijoje trūksta daugiau kaip 117 tūkst. specialistų“. Tai išvada iš tyrimų, kuriuos atliko ir 2014 m. gegužės 26 dieną publikavo Kelno vokiečių ekonomikos institutas (Institut der deutschen Wirtschaft Koeln - IW). Specialistų trūksta matematikos, informatikos, inžineriniuose ir techninių mokslų srityje. (Būtent tose srityse, kur 10 000 tūkst. val. trūkumas jaučiamas labiausiai.) Šio instituto vadovas Michaelis Hiuteris (Michael Huether) išsakė būtinumą „dėti visas pastangas, padidinti kvalifikuoto personalo skaičių, nes bus prarasta ekonominio augimo galimybė“. Instituto nuomone, jau šio dešimtmečio pabaigoje truks apie 700 tūkst. specialistų. Sprendžiant specialistų trūkumo problemą jie tikisi pasitelkti pensininkus ir masiškai kviešti studentus iš užsienio.

Atkreipti dėmesį, kad tuo susirūpino „nacionalinis“ institutas, o ne „globali“ vyriausybė. Nors, kita vertus, jei neliks nacionalinių valstybių, tai nebus kam ir traukšmanti, ir atitraukti globalios biurokratijos dėmesį nuo jų globalių iliuzijų.

Idomu, po kiek laiko jie suvoks, kad toks nacionalinių institutų sunaikinimas palies ir nacionalines švietimo sistemas, o tai neigiamai atsilieps mokymo kokybei regionuose, iš kurių išsivysčiusios šalys, propaguodamos darbingų gyventojų mobilumo idėjas, tikėsis sulaukti specialistų savos ekonomikos vystymui?